

Szervdonációs és transzplantációs plakátpályázat

Sajtó-nyilvános díjátadó ünnepség

2014. július 8-án, 10 órakor az Országos Vérellátó Szolgálat Központjában
(1113 Budapest, Karolina út 19-21., A. ép., I. em.).

A szervátültetés életet ment!

Az elmúlt 50 év során a szervátültetés világszerte bevált gyakorlattá vált, ami óriási jótéteménnyel járt több százezer beteg számára. Az utóbbi két évtizedben az emberi szervek (a továbbiakban: szervek) szervátültetésre történő felhasználása folyamatosan növekedett. Napjainkban a szervátültetés a legköltséghatékonyabb kezelés végstádiumban lévő veseelégtelenség esetén, míg olyan szervek végstádiumú elégtelensége esetén, mint a máj, a tüdő és a szív, az egyetlen rendelkezésre álló kezelés.

Donorhiány, szervhiány

Az **Egészségügyi Világszervezet** adatai szerint világszerte jelentős probléma, hogy mind a szervkivételre alkalmas potenciális donorok száma, mind pedig jelentésük aránya alacsony, míg a várólistákon levő betegek száma jellemzően, folyamatosan emelkedik. Ennek egyik oka maga az alacsony donorszám, ugyanakkor az átültetések indikációs és finanszírozott köre is bővül lassan. Évente kb. 200 ezer ember kerül fel transzplantációs várólistára, míg az éves transzplantációs esetszám 110 ezer körül mozog, vagyis a kereslet és kínálat közötti hatalmas különbség egyre nő, amennyiben nem történik eredményes beavatkozás esetszám növelés, vagy alternatív terápia vonatkozásában.

Az **Európai Unióban** 68 ezer ember vár megfelelő donorszervre, miközben naponta 12 beteg hal meg várólistán a várakozás közben.

Magyarországon is hasonló a várólisták igénye, hiszen a mai napon is több mint háromszor annyi beteg vár hazai transzplantációs várólistán donorszervre (összesen 1352-en), mint amennyi átültetés történt tavaly egész évben (395).

A fent említett jellemzők további nehézségekhez is vezetnek, hiszen ha növekszik a szervátültetésre várók száma, akkor csökken a szervhez jutás esélye minden recipiens esetében, amely bizonyos átültetéseknel állapotromlást eredményez, tehát rosszabb aktuális testi kondíciók mellett kell elvégezni a transzplantációt, vagy más esetekben a radikális állapotromlás halálhoz vezet.

Ezek miatt fontos az összes szervdonációra alkalmas agyhalott felkutatása, valamint az elmaradt donorjelentések okainak elemzése. A szakmai feladat mellett pedig egyre fontosabb a társadalmi tájékoztatás.

Egy elhunyt donor akár 6 ember életét is megmentheti szerveivel.

Szervdonáció és társadalom

A szervdonáció és szervátültetés azonban nem számokról szól, hanem sokkal inkább az életről; beteg emberek megmentéséről. A téma persze felvet nem csak orvosi, hanem etikai, közgazdasági, filozófiai és egészségpolitikai kérdéseket is világszerte. Azt gondolnánk sokan, hogy ez a téma keveseket érint, távol áll tőlünk, azonban be kell látnunk, hogy **bármelyikünket potenciálisan érintő közügyről** van szó, ahol szükség van egy társadalmi támogatásra. **Kell ismernünk az önrendelkezési jognak a feltételezett beleegyezésre vonatkozó részét, döntenünk kell, és azt meg kell osztanunk szereteteinkkel.** Mert bár nehéz a halálról beszélni, de sokkal nehezebb a gyászoló hozzátartozóknak, ha nem hagyunk üzenetet magunk után.

A transzplantációs programokhoz **a közvélemény bizalma és támogatása** nélkülözhetetlen. Ahhoz, hogy egy ország transzplantációs programja sikeres legyen, a lakosságnak el kell fogadni az agyhalál-kritériumot, vagyis el kell hinnie, hogy egy dobogó szívű emberi test már halott lehet, ez az állapot visszafordíthatatlan, és hogy ezt az orvosok megbízhatóan meg tudják állapítani. A transzplantációs várólistán lévő betegeknek is bíznia kell abban, hogy az adott országban működő szervezőmechanizmus igazságos. Ha nincs meg a közvélemény bizalma, egyetértése és mindezekhez szükséges kellő ismerete, akkor a transzplantációs program éppúgy kudarcra van ítélve, mintha megfelelő technikai feltételek nélkül próbálna egy sebészcsoporthoz szervátültetést végezni.

Hogyan mérhető a szervadományozással kapcsolatos tájékozottság?

- **Társadalmi megítélést vizsgáló kérdőívekkel**
- **A tiltakozó regiszterben nyilvántartott tiltakozók lakossághoz viszonyított arányával**
- **Családi tiltakozások miatt megghiúsult szervkivételek számával egy feltételezett beleegyezés elvét gyakorló országban**

A transzplantáció társadalmi megítélése Magyarországon

Egy 2003-ban készült felmérés szerint **a magyarok 94%-a támogatja a szervátültetést, 79%-a hasznos beavatkozásnak tartja. A kérdőíves felmérésre válaszolók 77%-a fogadná el a mástól kapott szerv beültetését betegségére esetén, 73%-a ajánlaná fel saját szerveit, hogy másokon segítsen.** Az emberek 80%-a gondolja úgy, az orvosok a beteg érdekében mindent megtesznek a halál kivédéséért, ám 26%-nak fenntartásai vannak az agyhalál megítélésével kapcsolatban. A megkérdezettek 4%-a állította, az agyhalál biztonsággal nem állapítható meg, 77% pedig úgy véli, van megkülönböztetés főleg az anyagi helyzet, a kapcsolatok és az életkor alapján. A lakosság szervátültetésre vonatkozó ismereteit egy 2003 nyarán készült, a magyar lakosságot kor, nem, településtípus szerint reprezentáló felmérés vizsgálta. A tanulmány megállapítja, a válaszadók egytizede semmiféle ismerettel nem rendelkezik, körülbelül egyharmaduk úgy gondolja, csak az adományozó írásbeli engedélyének birtokában használhatók fel a szervek az adományozó halála után, egyötödük szerint a jogszabály a hozzátartozók

beleegyezéséhez köti a szervek felhasználását, és csak a kérdezettek 42%-ára jellemző a jogszabály pontos ismerete.

A Szinapszis Kft. 2011 augusztusában online, önkitöltős, kérdőíves kutatás keretében vizsgálta a hazai lakosság szervadományozással kapcsolatos véleményét, attitűdjét. A kitöltők száma összesen 545 fő volt, a minta országos lefedettségű, életkor (18+) és nem alapján országosan reprezentatív.

A szervadományozás jogi hátterét a felnőtt lakosság 46 százaléka ismeri helyesen, 38 százaléka – tévesen – úgy gondolja, hogy csak azoknak a személyeknek a szervei ültethetők át, akiknek adományozási szándéka hivatalos módon (egy donorlistára való feliratkozással vagy donorkártya kitöltésével) dokumentálva van.

A lakosság további 16 százaléka nem tudja megmondani, melyik szabály van jelenleg érvényben ebben a tekintetben.

A felajánlók köre nagyon széles

A felnőtt lakosság 73 százaléka egyezne bele, hogy halála esetén felhasználják szerveit, további 8 százaléka pedig valamely családtagjának, ismerősének lenne hajlandó felajánlani azokat. Az adományozást teljes mértékben megtagadók aránya mindössze 3 százalék a felnőtt lakosságon belül.

A transzplantációra vonatkozó ismeretek hiányából is adódhat, hogy az Országos Transzplantációs Nyilvántartásban (OTNY) mindössze kb. 1000 tiltakozó nyilatkozat van 2011-ben.

Szervdonációval kapcsolatos hozzátartozói tiltakozások

Magyarországon évente 10-12 családi tiltakozás miatt megghiúsult szerdonációt regisztrál a Szervkoordinációs Iroda. A feltételezett beleegyezés erős formáját alkalmazó európai országokban jóval magasabb a regisztrált családi tiltakozások százalékos előfordulási aránya, mint hazánkban. Nemzetközi felmérések adatai szerint az elhunytból végezhető szervkivételek 30%-a hiúsul meg családi tiltakozás miatt a feltételezett beleegyezés elvét alkalmazó országokban. Ez Magyarországon több mint 100 transzplantáció elmaradását jelenti.

Az üzenetközvetítés és tájékoztatás egyik eszköze: Szervdonációs és transzplantációs plakátpályázat

A Magyar Transzplantációs Társaság, az Országos Vérellátó Szolgálat Szervkoordinációs Iroda és a Transzplantációs Alapítvány a Megújított Életekért közhasznú szervezet "Szervdonációs és transzplantációs plakátpályázat"-ot írt ki leendő művészek számára a Magyar Képzőművészeti Egyetem Grafika Tanszékén.

A pályázat célja az volt, hogy olyan plakátok szülessenek, amelyek felhívják a magyar társadalom figyelmét a szervátültetés életmentő szerepére, a szervadományozás kapcsán meghozott döntés fontosságára. A pályázatra 23 pályamunka érkezett be, amelyből Csuth Péter "Kezedben" és Alajbeg Afrodite "Árnyék" című munkája lett díjazva.

A szervezők ezúton is köszönik a fiatal alkotók részvételét, a pályázatra beküldött kreatív alkotásaikat, hiszen a plakátművészetten keresztül is fontos, hogy megjelenjenek olyan üzenetek, amelyek az egész társadalmat érintik.